

3. עדות דוד בן-גוריון בפני אונסקו"פ*

4.7.1947

אדוני היושב-ראש, חברי הוועדה!

ברצוני קודם כל לברך את ועדתכם על השיטה שהנהגתם בדרך חקירתכם: לראות תחילה בעיניכם את הדברים לפני שמעכם את העדות שבעל-פה [...]. היה לנו ניסיון ממושך ומאכזב עם ועדות החקירה הרבות שנשלחו לארץ-ישראל על ידי הממשלה המנדטורית לחקור דברים הידועים לכל ולהמליץ המלצות שנשארו על גבי הנייר [...].

אנו מקדמים בברכה את ועדת החקירה הזאת משום שהיא נשלחה על ידי חבר האומות המאוחדות. אכן מן הראוי הוא, שפורום זה, הפורום הבינלאומי העליון בעולם, ידון על בעיית-התאומים, בעיית עם ישראל וארץ-ישראל, שהרי שתיהן בינלאומיות הן באופיין. אין כמעט ארץ בעולם, אולי פרט לארצות המזרח הרחוק, מהודו ועד יאפאן – שאין לה נגיעה ישירה לבעיה היהודית, וארץ-ישראל ודאי שאיננה עניין לאנגליה בלבד; זו נמצאת כאן רק כנאמן זמני ששומה עליו להוציא לפועל מנדאט בינלאומי בתנאים מפורשים ולמטרה מפורשת. יישוב שתי הבעיות התאומות האלה הוא אולי המבחן העליון לאו"ם; מבחן חירותן וכשרן של האומות המאוחדות לטפל בבעיה הכרוכה בסכסוך בין עם קטן וחלש ובין קיסרות-עולם אדירה, לא כבעניין של מדיניות-כוח ומקח-וממכר פוליטי, אלא כבעניין של צדק ויושר – במידה שניתן לעשות צדק ויושר ביחסי-אנוש – ובהתאם לטיבו של העניין הנידון.

האומות המאוחדות מגלמות לדעתנו את התקווה הלוהטת ביותר והזיקה החיונית ביותר של עמי העולם – תקווה וזיקה לשלום, לשלום יציב ובר-קיימא, שייתכן רק אם ייכון על אדני הצדק, השוויון ושיתוף הפעולה בין אומות גדולות וקטנות; תקווה וזיקה למשטר בינלאומי כולל, שיכונן את היחסים בין העמים על משפט במקום כוח, עזרה הדדית במקום התחרות, על חירות, שוויון ואהדה במקום דיכוי, אפליה וניצול. העם היהודי, לא פחות מכל עם אחר בעולם, נושא

* מתוך העולם: עיתונה המרכזי של ההסתדרות הציונית העולמית מ (כ"ב בתמוז תש"ז, United Nations, "Official Records of the Second Session of the General Assembly," Supplement no. 11, *United Nations Special Committee on Palestine*, vol. 3, pp. 8-23.

נפשו לניצחון האידיאלים האלה, וזאת משני טעמים: בגלל מורשתנו ומסורתנו הרוחנית, ובגלל ייחוד-מצבנו בעולם.

בשורת-השלום, האחוה והצדק ללא חלוף בין האומות הוכרזה לפני אלפי שנים על ידי נביאי ישראל בארץ הזאת, בעצם העיר הזאת, העיר הנצחית, שבה אתם עורכים את חקירתכם. לפני יותר מ-3,300 שנה, כשאבותינו עשו דרכם מבית-העבדים שבמצרים אל הארץ היעודה, שמעו מפי מחוקקנו וגדול נביאינו את הצו העליון לאדם עלי אדמות: "ואהבת לרעך כמוך" וכן: "וכי יגור אתך גר בארץ - כאזרח מכם יהיה לכם הגר הגר אתכם, ואהבת לו כמוך, כי גרים הייתם בארץ מצרים."

הנביאים שבאו לאחר משה - ישעיהו, הושע, מיכה ואחרים - הכריזו בשורת הצדק החברותי, האחוה האנושית והשלום הבינלאומי. הם הנחילו לנו את חזון אחרית הימים: "וכיתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות ולא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה". תורותיהם של נביאינו וחזונם, כמו תכונתה המיוחדת של ארצנו, ייחוד המבנה שלה ומעמדה הגיאוגרפי - כל אלה יצבו את אופי עמנו ותרבותו ועשאוהו אולי לאומה האכסקלוסיבית ביותר והאוניברסאלית ביותר בעולם - מימי קדם ועד היום הזה. בעודנו יושבים קוממיות בארצנו, נתקלנו בתרבויות של שכנים גדולים וחזקים. תחילה של מצרים ובבל, אחר-כך של יוון ורומא, שניסו לדכא את עצמיותנו ולהטמיענו בתוכם. בקשי-עורף ללא חת שמרנו תמיד על נפשנו. כל תולדותינו הן תולדות התנגדות ממושכת לכוחות פייסיים גדולים משלנו, שניסו למחות את צלמנו העברי ולעקור את קשרינו עם הארץ ועם תורת נביאינו. אנו לא נכנענו. אין אנו נכנעים לעולם לכוח גשמי גס, משולל תוקף מוסרי. מחיר יקר שילמנו בעד התנגדותנו. אבדה קוממיותנו, נושלו ממולדתנו, הוגלינו לנכר, המצוקה בגולה גדלה פי כמה - ואנחנו בכל זאת עמדנו בשלנו.

ב

כמעט בכל ארץ וארץ מארצות הגולה ובכל דור ודור מסרו אבותינו נפשותיהם על קידוש השם מתוך שמירת אמונים לערכים הדתיים, הלאומיים והאנושיים שלהם. בהתנגדות זו נתחשלה נפש עמנו והיא שנתנה לנו החוסן לבוא עד הלום. שניים היו הדברים הראשיים שעזרו לנו להתגבר על כל הרדיפות האלה: אמונתנו בציון, בתחייתנו הלאומית ואמונתנו בחזון אחרית הימים של הנביאים ואמונתנו בעתיד של צדק ושלום. מפני כך אנו דורשים בעומק ליבנו שלומם והצלחתם של האומות המאוחדות. אבל לא מורשתנו הרוחנית בלבד, אלא גם מעמדנו המיוחד במינו בעולם מחייב אותנו להחשיב כל-כך את קיום האו"ם, מטרותיו ושאיפותיו.

אנו עם קטן, חלש, חסר-ישע, ואנו יודעים כי אין מבטח לנו, לא כיחידים ולא כעם, לא בנכר ולא במולדת, אפילו לאחר שנהיה לאומה עומדת ברשות עצמה, כל עוד לא תאוחד המשפחה האנושית כולה איחוד של שלום וברית-אחים. השאלה העומדת לפניכם היום היא שאלה מורכבת למדי. היא כוללת, קודם כל, היחסים בין היהודים והגויים; שנית, היחסים בין הבית הלאומי היהודי וממשלת המנדאט; שלישית, היחסים בין היהודים והערבים.

אשר לנקודה הראשונה – אצטמצם בהערות אחדות. הועמדתם בפני בעיה טראגית, אולי הבעיה הטראגית בה"א הידיעה של זמננו ושל הרבה דורות, בעייתו של עם שנושל פעמיים מארצו בכוח הזרוע ושלא השלים מעולם עם נישול זה. ושעל אף הגורל המר שמונה לו – לגלות ולנדוד משך מאות שנים רבות בנכר – נשאר תמיד קשור בכל לבו ונפשו למכורת-מולדתו. זוהי עובדה יחידה בדברי ימי העולם, אבל זוהי עובדה ממשית, חיה, ללא ערעור. בביקורכם הקצר בארץ הזאת ראיתם אל נכון כמה גילויים של קשר עמוק זה. ראיתם יהודים מכל קצוית-תבל, שקול המולדת קיבצם הנה, ושעמלים – במסירות לוחטת לאדמת אבותיהם – לחונן ולקומם עם וארץ. קשר לא-יינתק בין העם וארצו התקיים כל מאות השנים האלה במלוא הכוח בגלל שתי עובדות יסוד היסטוריות: ראשית, ארץ זו נשארה בחלקה הגדול חרבה ושוממה. אבל נגזזו בתוכה אפשרויות גדולות של פיתוח, אם רק יתגלו הצרכים, הכישרונות, האמצעים והמסירות הדרושים להגשמתו. שנית, חוסר-המולדת והעדר-ביטחון ליהודים בגולה, שזה עילת העילות של כל סבלות היהודים ורדיפותיהם. מצוקת ישראל יש והיא משתנה מזמן לזמן, עיתים היא פחות חריפה ועיתים יותר חריפה – אך לעולם אין היא פוסקת. העדר-הביטחון של היהודים מקורו בשלושה קיפוחי יסוד של היהודים בעולם: קיפוח המדינה, קיפוח המולדת ומעמד של מיעוט בכל ארץ. כל עוד קיפוח משולש זה לא יתוקן תיקון מלא ובן-קיימא, לא תקום תקווה לעם ישראל ולא ייכון צדק בעולם.

חוסר המולדת ומעמד המיעוט גורמים לכך, שהיהודים תלויים תמיד בחסדי אחרים. "האחרים" יש והם טובים ויש והם רעים, יש שנוהגים עם היהודים ביתר הגינות או בפחות הגינות, אבל לעולם אין היהודים אדונים לגורלם, והם לגמרי חסרי-ישע כשעם-הרוב קם נגדם. מה שאירע לעמנו במלחמה האחרונה אינו אלא שיא הרדיפות הבלתי-פוסקות שנרדפנו משך מאות שנים כמעט על ידי כל העמים הנוצריים והמוסלמיים בעולם הישן.

היו ועדיין ישנם יהודים רבים שלא יכלו לשאת הסבל ועזבו אותנו. הם לא עצרו כוח לשאת את השחיטות והגירושים, העלבונות וההפלות, והם נכנעו מתוך

יאוש. אבל העם היהודי בכללו לא נכנע, לא התיאש ולא וויתר על תקותו ואמונתו בעתיד טוב יותר, לאומי וכלל-אנושי.

וכך הגענו עד הלום, לא רק אנו, יהודי ארץ-ישראל, אלא היהודים בכל העולם - השארית הקטנה של יהודי אירופה ויהודי שאר הארצות. ואנו תובעים את המקום המגיע לנו תחת השמש כבני-אדם וכעם; אנו דורשים אותה הזכות שיש לבני אדם אחרים ולעמים אחרים, את זכות הביטחון, החירות, השוויון, קוממיות ממלכתית וחברות באו"ם. שום יהודי יחיד אינו יכול למעשה להיות בן-חורין, מובטח בקיומו ושווה-זכויות בשום מקום שבעולם - כל עוד העם היהודי בתורת עם איננו מושרש שוב בארצו כאומה שוות-זכויות ועומדת ברשות עצמה.

התחייבות בינלאומית ניתנה לעם היהודי לפני כ-30 שנה בהצהרת בלפור ובמנדאט הארצישראלי: לכונן מחדש את ביתו הלאומי במולדת העתיקה. התחייבות זו יצאה מעם העם הבריטי והממשלה הבריטית. היא נתמכה ונתאשרה על ידי 52 אומות ונכללה במכשיר הבינלאומי הידוע בשם המנדאט על ארץ-ישראל. מגילת האומות המאוחדות חותרת לקיים "צדק ויחס-כבוד להתחייבויות הנובעות מחוזים וממקורות אחרים של משפט בינלאומי". האם מותר גם לנו להניח, שהאו"ם ישקוד על כך, שגם ההתחייבויות לעם היהודי יכובדו ויקוימו ככתבן וכלשוונן?

ג

וכאן אני מגיע לשלב השני של הבעיה, לסכסוך שבין ממשלת המנדאט ובין העם היהודי. זהו סכסוך עגום ומכאיב מאוד בשבילנו. זהו סכסוך בין שני צדדים בלתי-שווים.

מצד אחד עומדת מעצמת-עולם גדולה, חולשת על אמצעים צבאיים, כלכליים, טריטוריאליים ופוליטיים עצומים, מעצמה משותפת באינטרסים ובריתות עם מספר רב של עמים גדולים וקטנים, מעצמה הנהנית - בצדק - מפרסטיז'ה מוסרית רבה בשל תפקיד הגבורה שמילאה במלחמה האחרונה, מעצמה שכוחה בארץ זו בלתי מוגבל, בהיותו נשען על צבאות רבים, ביבשה, בים ובאוויר.

ומצד שני עומד עם קטן, ללא מדינה, ללא מולדת, ללא מגן; עם שאין לו אלא קברותיהם של 6 מיליוני הרוגים ומאות אלפי נידחים חסרי-מקלט, עם שאין לו להישען אלא על רצונו הבונה ומאמציו היוצרים, על צדקת שאיפתו ועל הברכה הטבועה במפעלו, על זכותו הטבעית וההיסטורית למולדתו העתיקה, במקום שכבר הונחו היסודות הראשונים לקהיליה יהודית מחודשת.

מה טיבו של סכסוך זה?

ארץ-ישראל אינה חלק מהקיסרות הבריטית. בריטניה הגדולה נמצאת כאן כשליח שמוטל עליו לקיים התחייבויות בערובה בינלאומית שהובטחו לעם היהודי בהצהרת בלפור.

לעולם תיזכר זכותו של העם הבריטי, הראשון בתקופה המודרנית שנטל על עצמו את השבת ארץ-ישראל לעם היהודי. יהודי בריטי יכול להיות, וגם היה, חבר הקבינט, נשיא השופטים, משנה למלך, והוא יכול לתפוס כל מקום אחר בחיים הפוליטיים והכלכליים של הארץ. רק אלה שיכלו לכבד בצורה כזאת את היהודים כיחידים, יכלו להכיר גם בזכויות היהודים כעם. הצהרת בלפור היתה בשורה הראשונה הכרה פומבית ביהודים בתורת עם, ובשורה השנייה – הכרה בזכותו של העם היהודי לבית לאומי; בשורה השלישית – הכרה בזכות לבית לאומי לא לבד ליהודים אלא לעם היהודי כולו.

הצהרת בלפור לא ירדה לפתע מן השמים [...] ב-1902 כוננה הממשלה הבריטית ועדה מלכותית שתחקור את בעיית הזרים באנגליה. ד"ר הרצל, שספרו "מדינת היהודים", כפיתרון יחיד לבעיית היהודים, פתח תקופה בדברי ימינו ושהיה למייסד הציננות המודרנית – הוזמן על ידי ממשלת הוד מלכותו להעיד בפני אותה ועדה. הצהרתו בשיבת הוועדה ש"פיתרון הבעיה היהודית הוא ההכרה ביהודים כעם והשגת מולדת על ידי היהודים, מולדת מוכרת באורח משפטי, שאליה יוכלו להגר באופן טבעי יהודים מכל אותם חלקי העולם שבהם סובלים הם מדיכוי" – הצהרה זו הכתה שורש כי נפלה על קרקע פוריה, וזכתה לאהדה עמוקה בממשלה הבריטית. ארץ-ישראל היתה אז עדיין חלק מהקיסרות העותומנית, ולכן הציע מר יוסף צ'מברליין, מי שהיה מיניסטר המושבות, את אוגנדה ליהודים. אם כי עמנו היה אסיר תודה על הצעה זו חסרת-התקדים – דחינו אותה מטעם פשוט: אוגנדה איננה מולדתנו ההיסטורית, היא אינה ארץ-ישראל. האחראים לדחייה זו היו בעיקר יהודים מרוסיה וממזרח אירופה – וזאת על אף העובדה שמצב עמנו בארצות רבות ובייחוד ברוסיה הצארית היה מייאש מאוד בזמן ההוא. ממשלת בריטניה הציעה אז אלטרנטיבה לציונים – שטח גדול על גבולה של ארץ-ישראל, הידוע בשם אל-עריש, שנותק מתחום השלטון העותומני. גם תכנית זו לא הגיעה לכלל הגשמה בגלל חוסר מים. ורק התפוררותה של הקיסרות העותומנית במלחמת העולם הראשונה נתנה לבריטים את ההזדמנות להשיב את ארץ-ישראל ליהודים. הצהרת בלפור לא היתה היחידה במינה, כשם ששיבת ציון זו לא היתה שיבתנו הראשונה. לאחר חורבן מדינתנו הראשונה על ידי האשורים והבבלים, הצהיר כורש הגדול מלך הפרסים, בשנת 538 לפני-הספירה הנוצרית, את "הצהרת בלפור" הראשונה, כפי שמסופר בספר עזרא [...]

2,455 שנים לאחר הצהרת כורש, ב־2 בנובמבר 1917 נתפרסמה על ידי מר בלפור הצהרה בשם ממשלת הוד מלכותו [...] "בעת מתן הצהרת בלפור היתה ההנחה, שהשטח שבו יוקם הבית הלאומי היהודי מקיף את כל ארץ־ישראל ההיסטורית", ציינה הוועדה המלכותית לארץ־ישראל ב־1937. פירוש הדבר, ששטח זה כלל את עבר הירדן. משמעותו של הבית הלאומי הובהרה באותו זמן הבהרה יתרה על ידי מחברי ההצהרה. מר לוי ג'ורג', מי שהיה ראש הממשלה באותו זמן, העיד: "היינו סבורים, שלא תוקם מיד מדינה יהודית על פי חוזה השלום... ההנחה היתה... שאם יהודים ייענו בינתיים להזדמנות הניתנת להם ויהפכו לרוב מוחלט של האוכלוסייה, תהיה ארץ־ישראל על ידי כך קהילייה יהודית". הוועדה המלכותית לארץ־ישראל שבחנה את העדויות הנוגעות לבעיה זו, קבעה בדין וחשבון שלה, ש"ממשלת הוד מלכותו הבינה במפורש שמדינה יהודית עלולה להיות מוקמת במשך הזמן, אך לא היה באפשרותה לומר אם דבר זה יקרה ומכל שכן לא היה באפשרותה לבצע דבר זה במעשיה היא". להלן מצטטת הוועדה המלכותית את מחברי ההצהרה. "אני משוכנע, אמר הנשיא וילסון במארס 1919, שבעלי הברית מאוחדים בדעה כי יש להניח בארץ־ישראל את היסוד לקהילייה יהודית". הלורד רוברט ססיל ב־1917, הגנרל סמאטס וסיר הרברט סמואל ב־1919 דיברו או כתבו בנוסח שמסתבר ממנו, כי הם הביאו בחשבון את כינונה הסופי של מדינה יהודית. גם עיתונים בריטיים חשובים הביעו בכיוון דומה לזה את דעתם במפורש בתגובותיהם על ההצהרה" [...]

מר וינסטון צ'רצ'יל בגילוי דעת שנתפרסם ב־8 בפברואר 1920, אמר: "אם בתקופתנו תיוצר – והדבר עלול להתרחש – על גדות הירדן מדינה יהודית בחסות הכתר הבריטי שעלולה לכלול 3 או 4 מיליוני יהודים, יהיה זה מאורע אוצר ברכה מכל נקודת ראות; וביחוד יעלה מצב זה בד בבד עם האינטרסים האמיתיים ביותר של הקיסרות הבריטית".

הראיה בעלת הערך המיוחד בנידון זה, היא הסכם שנחתם על ידי האמיר פייסל וד"ר ויצמן ב־3 בינואר 1919. סעיף 4 של אותו הסכם קובע ש"אחזו בכל הצעדים הדרושים לעידודה והגברתה של עליית היהודים לארץ־ישראל בקנה־מידה גדול, וליישוב העולים היהודים על הקרקע במהירות האפשרית, על ידי התיישבות צפופה יותר ועיבוד אינטנסיבי של הקרקעות" [...]

ב־24 ביולי 1925 נתאשר המנדאט בארץ־ישראל על ידי מועצת חבר הלאומים. המנדאט כלל את הצהרת בלפור והוסיף הסברה רבת־משמעות. לאחר שהאקדמה למנדאט ציטטה את נוסח ההכרה לקשר ההיסטורי בין עם ישראל לארץ־ישראל ולעילות להקים שנית (לא להקים סתם) את ביתו הלאומי בארץ זו.

בפירושה למנדאט מעירה הוועדה המלכותית: "...אין ספק, שהמטרה הראשונית של המנדאט, כפי שנתבטאה באקדמתו ובסעיפיו, היא לסייע להקמת הבית הלאומי היהודי".

ד

ב-1936 פרצו מהומות ערביות בקנה מידה גדול, שנהנו אחרי כן מעזרתם של שותפי ה"ציר". נשלחה אז ועדה מלכותית כדי "לברר את העילות היסודיות למהומות, לחקור את הדרך בה מבוצע המנדאט ולברר אם יש לערבים וליהודים טענות מוצדקות כל שהן נגד הדרך בה מבוצע המנדאט".

הוועדה מצאה כי "למרות שהערבים הפיקו תועלת מהתפתחות הארץ עקב העלייה היהודית, הרי לא היתה לזה שום השפעה להשלמה. נהפוך הוא, שיפור המצב הכלכלי בארץ-ישראל פירושו היה החמרת המצב המדיני". הוועדה סברה "שההתחייבויות שבריטניה קיבלה על עצמה לגבי הערבים והיהודים לפני כ-20 שנה לא פג תוקפן המוסרי או החוקי עקב מה שהתרחש מאז, אולם דא עקא, נתברר כי אין התחייבויות אלו מתיישבות. המנדאט אינו בר ביצוע". ולכן הגיעה הוועדה למסקנה שהפתרון היחיד הוא חלוקת הארץ לשתי מדינות, מדינה יהודית ומדינה ערבית [...]

הקונגרס הציוני שהתכנס אחרי פרסום הדו"ח של הוועדה המלכותית דן בהצעותיה, שנתאשרו בינתיים על ידי ממשלת הוד מלכותו. מיעוט ניכר רצה בדחיית התכנית באופן עקרוני, בנימוק שאינו עולה בקנה אחד עם ההתחייבויות לעם היהודי, זכויותיו ההיסטוריות והאינטרסים החיוניים שלו. הרוב שלל הצעותיה הממשיות של הוועדה בעיקר משתי סיבות: שהנגב, החלק הבלתי מיושב והבלתי מעובד של דרום ארץ-ישראל, וכן ירושלים הוצאו מתחומי המדינה היהודית. הכל הסכימו שדרושה ערובה בינלאומית למקומות הקדושים וכי העיר העתיקה בירושלים טעונה משטר מיוחד. ואולם היו נימוקים רבי-משקל נגד הוצאת ירושלים היהודית מתחומי המדינה היהודית. באותה שעה החליט הרוב ליפות כוחה של ההנהלה לנהל משא ומתן עם הממשלה ואם תסתכם תכנית מסוימת לייסוד מדינה יהודית תובא הצעת התכנית לקונגרס נבחר מחדש לשם דיון והחלטה. בשנה שעברה, כשהוצעה בפרלמנט התכנית הידועה בשם תכנית מוריסון, החליטה הנהלת הסוכנות בפריס שתכנית זו אינה יכולה לשמש אפילו יסוד לוויכות, ושההנהלה מוכנה לדון על מדינה יהודית בת-קיימא בשטח מתאים של הארץ. גם בשיחות שהיו לנו בחורף האחרון, אחרי הקונגרס הציוני האחרון, הודענו לממשלה שאנו מוכנים לדון על יסוד מדינה יהודית בת-קיימא בשטח מתאים של הארץ [...]

אחרי הקונגרס בשנת 1937 שינתה ממשלת מר צ'מברליין את דעתה ושיגרה ועדה אחרת שהגישו דו"ח נגד חלוקה. כעבור שנה, במאי 1939, נקבעה מדיניות

חדשה לחלוטין, שביטלה למעשה את הצהרת בלפור ואת המנדאט, היא מדיניות הספר הלבן משנת 1939, שאפשר לסכמה בקצרה בשלושת העקרונות הבאים:

א. על היהודים להישאר מיעוט לצמיתות שחלקו באוכלוסיה לא יעלה על שלישי. אחרי קבלת 75,000 עולים במשך חמש השנים הבאות "לא תותר שום עלייה יהודית נוספת, אלא אם כן מוכנים ערבי ארץ-ישראל להשלים עם כך".

ב. היהודים לא יורשו לרכוש אדמות ולהתיישב אלא באיזור מצומצם מאוד בארץ.

ג. בתוך 10 שנים תוקם מדינה ארצישראלית עצמאית, שתהיה קשורה עם הממלכה המאוחדת ביחסי חוזה שיספקו את הצרכים המסחריים והאסטרטגיים של שתי המדינות בעתיד.

בפברואר 1940, פורסמה בהתאם למדיניות החדשה פקודת קרקעות חדשה שהקימה שלושה איזורים בארץ-ישראל: איזור א', בן 6,415 מילין מרובעים, דהיינו 63.1% משטחה הכללי של ארץ-ישראל המערבית, שבו אסור ליהודים לרכוש אדמה, מים, בניינים, עצים או כל חלק או זכות על אדמה, מים, בניינים, או עצים על ידי קנייה, חכירה, משכנתא, שעבוד או כל צורה אחרת של רכישה; איזור ב', בן 3,225 מילין מרובעים, דהיינו 31.8% מהשטח הכללי הוא איזור מוגבל, בו דרוש רישיון מיוחד בכתב מאת הנציב העליון הרשאי להסכים או לסרב כראות עיניו בהחלט, כשיהודי רוצה לרכוש אדמות, בניינים, עצים וכו' מערבים. האיזור השלישי, בו יש חופש ליהודים לרכוש קרקעות, תופס רק 5% משטחה של הארץ.

כשאזלה בתום המלחמה מכסת 75,000 העולים לפי הספר הלבן, קבעה הממשלה הנוכחית מקסימום פוליטי של 1,500 עולים לחודש, בהתאם לקביעת הספר הלבן מ-1939, שמספר היהודים בארץ לא יעלה על שלישי בערך מכל אוכלוסי הארץ. בתזכיר שהוגש לכם על ידי הממשלה על "ניהול ארץ-ישראל לפי המנדאט" סופר לכם שעל שניים מסעיפי הספר הלבן, איסור התיישבות יהודית על קרקע וההגבלה השרירותית של העלייה, התמרמרו היהודים בתוקף וטענו שהללו סותרים את התחייבויות ממשלת הוד מלכותו לפי המנדאט. זוהי אחת מחצאי האמת המצויים בשפע באותו מסמך. נכון בהחלט שהעם היהודי, כפי שהכריזה הסוכנות היהודית ב-17 במאי 1939, יום פרסום הספר הלבן, "רואה במדיניות זו של הפרת אמונים כניעה בפני הטרור הערבי, הסגרת ידידי אנגליה בידי אויביה, כריית תהום בין יהודים וערבים, וערעור כל סיכוי לשלום בארץ. העם היהודי לא ישלים עם מדיניות זו. המשטר החדש המוכרז בספר הלבן לא יהיה אלא משטר של כפייה מחוסר כל יסוד מוסרי ומתנגד למשפט הבינלאומי, ולא יקום אלא בכוח הזרוע".

אולם אין זה מדויק לגמרי, כפי שמרמז התזכיר הממשלתי, שרק היהודים בלבד טוענים שהספר הלבן מפר את המנדאט.

ועדת המנדאטים המתמדת של חבר הלאומים, המוסד הבינלאומי היחיד שנתבקש על ידי המעצמה המנדאטורית לעיין בהצעות הספר הלבן, הכריזה פה אחד כי המדיניות שנקבעה בספר הלבן אינה הולמת את הפירוש שניתן תמיד על ידי הוועדה למנדאט הארצישראלי, תוך הסכמת המעצמה המנדאטורית ומועצת חבר הלאומים. רוב הוועדה, היו"ר מר אורטס מבלגיה, סגן היו"ר פרופ' רפאר משווייצריה, הברון וראן-אסבק מהולנד ומרת דאנוויג מנורווגיה הצהירו כי עצם סעיפי המנדאט וכונותיהם היסודיות של מחבריו פוסלות כל מסקנה כאילו מדיניות הספר הלבן מתיישבת עם המנדאט. אולם לא רק ועדת המנדאטים פסלה את הספר הלבן. בוויכוח בבית הנבחרים במאי 1939, הצהיר בחריפות מר הרברט מוריסון, כעת לורד-נשיא המועצה בממשלת "הלייבור", בשם מפלגת "הלייבור": "אנו רואים את הספר הלבן ואת המדיניות הכרוכה בו כהפרה צינית להבטחות שניתנו ליהודים ולעולם, ובכלל זה לאמריקה". מר קלמנט אטלי, ראש הממשלה הנוכחית, אמר: פעולת הממשלה (של מר צ'מברליין) שעשתה דין לעצמה בניגוד להחלטת ועדת המנדאטים ומתוך זלזול במועצת חבר הלאומים, תעורר הרגשה נפוצה מאד, שבמקום לנהוג בהתאם להתחייבויותיה לפי המנדאט, מתקלסת הממשלה במדיניות חבר הלאומים ובחוק הבינלאומי" [...]

מר וינסטון צ'רצ'יל לא היה פחות גלוי-לב בביקורתו על הספר הלבן: "אני מצטער מאוד שהתחייבות הצהרת בלפור המאושרת על ידי הקבינטים בזה אחר זה והתנאים שעל-פיהם קבלנו את המנדאט, הופרו על ידי הצעות הממשלה (בספר הלבן) ... למי ניתנה התחייבות הצהרת בלפור? היא לא ניתנה ליהודי ארץ-ישראל, היא לא ניתנה לאלו שכבר ישבו בארץ, היא ניתנה ליהדות העולם ובמיוחד להסתדרויות הציוניות". הארכיבישוף מקנטרבורי, בבית הלורדים הדגיש שהספר הלבן כופה מעמד של מיעוט על היהודים בארץ-ישראל. "הם (היהודים) אמר, יחזרו לביתם הלאומי לאותו מעמד של מיעוט שהיה מנת חלקם במשך דורות רבים בכל חלקי תבל... יהיה פירושו של בית לאומי אשר יהיה – ודאי שלכך איש לא התכוון" [...]

ה

מני אז חלפו 7 שנים, היטלר מוגר, וחוקי נירנברג נפסלו בכל אירופה. ארץ-ישראל היא עתה הארץ היחידה בעולם התרבותי שבה קיימת עדיין הפליה גזעית לפי החוק. אפילו לולא היה כאן בית לאומי לא היינו משלימים עם הפליה כזאת. לא היינו משלימים עם שלילת הזכות האזרחית היסודית, זכות חופש התנועה

וההתיישבות בארץ בה אנו חיים, עם שלילת השוויון בפני החוק. אולם הרי זה הוא ביתנו הלאומי. שמונים דורות חיו ומתו בתקוות-ציון בליבם. אומה גדולה והעולם התרבותי הכירו בזכותנו לכונן כאן מחדש את ביתנו הלאומי. כעת, אותה הממשלה גופה שהוטלה עליה החובה הקדושה לסייע לבית הלאומי היהודי סגרה אותנו בגטו טריטוריאלי, ודנה אותנו לחיים בתחום-מושב כברוסיה הצארסטית. בדברי ימינו הארוכים עברו עלינו רדיפות אכזריות רבות, אולם להיות כלואים בגטו בארצנו אנו, להיות אסורים בהנאה מאדמת אבותינו שהיא עזובה ושוממה - עינוי אכזרי כזה אפילו אנו לא טעמנו עד כה. הייתכן שהאומות המאוחדות תרשינה את קיום החוקים הגזעיים הללו בארץ הקודש אף ליום אחד לאחר שהדבר נמסר לידיהן? הוועדה האנגלית-אמריקנית ובראשה שני שופטים, אחד אנגלי ואחד אמריקני, תבעו פה אחד "לבטל את חוקי הקרקע משנת 1940". החלטה זו פורסמה ב-20 באפריל 1946. חוק הקרקעות הגזעני בעינו עומד [...]

אעמוד עכשיו על ההגבלה השנייה, הגבלת העלייה. כשהונהג הספר הלבן בשנת 1939 אמר מר צ'רצ'יל כי זוהי מהלומה קטלנית לעם היהודי. בצער עלי לומר שהוא לא הגזים. הספר הלבן שנעל את שערי ארץ-ישראל בשעת סכנתם החמורה ביותר, אחראי למותם של רבבות ואולי מאות אלפי יהודים שאפשר היה להצילם מתאי הגזים, אילו ארץ-ישראל היתה פתוחה בפניהם. זמן קצר לפני המלחמה פנינו למיניסטר המושבות בבקשה להרשות לנו להביא לארץ-ישראל 20,000 ילדים יהודיים מפולין ו-10,000 בני נוער מארצות הבלקאן. הבקשה נדחתה ו-20,000 הילדים היהודים הללו ו-10,000 הנערים הוצאו להורג. היו זמנים כשהיהודים יכלו עדיין להימלט מארצות הכיבוש הנאציות, אולם שערי ביתם הלאומי נסגרו על ידי המעצמה המנדטורית והם הובלו לטבח בדכאו ובטרבלינקה. אינני יודע אם זוכרים אתם את עניין "סטרומה". היתה זו ספינה קטנה שהפליגה מרומניה ובה 769 פליטים בסוף דצמבר 1941. רומניה היתה נתונה אז לכיבוש הנאצי. מצבם של היהודים שם, כבכול יתר ארצות הכיבוש, היה נואש. יהודים, זקן ונער נשים וטף, נדחקו כצאן לתוך קרונות-משא ונשלחו למקום בלתי ידוע, זאת אומרת למות בתאי גזים אי-שם בפולין. במקרים רבים אספו אותם ברחובות והרגום במכוונות ירייה במקום. בעיר יאסי בלבד נקבצו 8,000 יהודים בכיכר השוק ונרצחו בקרירות-זדון במכוונות ירייה. כל מי שהיתה לו אפשרות ניסה להימלט אל הים. אניית "סטרומה" שימשה להובלת בהמות על הדנובה. 760 הפליטים שהצליחו להגיע אליה לא דאגו הרבה לנוחיות של מסע בים, להגיע או לא להגיע לארץ היתה שאלת חיים ומוות. הנסיעה מרומניה לקושטא ארכה 4 ימים. הנוסעים לא הורשו לעלות על חופי תורכיה, היות לא היו בידיהם ויזות

לא לתורכיה ולא למחוז חפצם. כל מאמציה של הסוכנות היהודית להשיג רשות מהמשלה כדי להעלותם ארצה עלו בתוהו. הסוכנות לא הורשתה אפילו להקציב מן הסרטיפיקטים שברשותה לאומללים האלה, מתוך אמתלה שהם נתיני האויב. הפרפורים נמשכו למעלה מחודשיים. ב־18 בפברואר הסכימה הממשלה להרשות לילדים למטה מגיל 11 לעלות על החוף, אולם כבר היה מאוחר מדי. הספינה נאלצה לצאת את קושטא, ב־24 בפברואר טבעה "סטרומה" עם 764 נוסעים. פליטי "סטרומה" לא היו הקורבנות הישירים היחידים של הספר הלבן, ולא כל הפליטים שנמלטו באניות טבעו במצולות. אחדים מהם נהרגו על ידי צבאות הוד מלכותו. מעטים נהרגו בפרוץ המלחמה, ב־1 בספטמבר 1939, כשהאנייה "טייגר היל" הגיעה לחופי תל-אביב והומטרו עליה יריות. לפני זמן קצר יותר, במאי 1947, נהרגו שלושה פליטים באנייה "תיאודור הרצל", שנתפסה על ידי צבאות הוד מלכותו [...]

לא כל היהודים באירופה הושמדו; מתוך 9,270,000 שחיו ביבשת אירופה ב־1939 שרדו בחיים (בכללם יהודי ברית המועצות) כ־3,000,000 מיליון. מתוך 3,250,000 יהודים בפולין שרדו 150,000, מתוך 800,000 יהודים ברומניה שרדו 300,000, מתוך 360,000 בצ'כוסלובקיה שרדו 33,000 וכן הלאה. מאות אלפים משרידים אלה כלואים עדיין במחנות שבאותה גרמניה, מוקפים על ידי רוצחי עמם, מוקפים אותה שנאה כבמשטר היטלר. במשאל גאלופ שנערך לפני זמן קצר על ידי השלטונות הצבאיים האמריקניים באיזור הכיבוש האמריקני בגרמניה, 60% מהגרמנים הנשאלים, אישרו טבח היהודים על ידי היטלר, 14% גינו את הרציחות, 21% היו "נייטרלים". היהודים אינם רוצים להישאר שם. הם רוצים להחזיר לעצמם את כבוד האדם, את מולדתם. הם רוצים להתחבר עם קרוביהם בארץ-ישראל, לאחר שאבדו להם בני משפחתם הקרובים ביותר. הארצות שבהם נולדו נראות בעיניהם כבית קברות של עמם. אינם רוצים ואינם יכולים לחזור לשם. ברצונם לשוב לביתם הלאומי והם משתמשים בסירות-דונקירק. וכאן, כפי שסיפר הלורד האציל בבית הלורדים, סופם לנחול אכזבה מרה ביותר, היות ובים המוביל אל ארצם הצי האדיר של המעצמה המנדטורית עורך עליהם ציד ומחזיר אותם בעל כרחם למחנות ריכוז, הפעם לקפריסין.

מפי סגן מיניסטר החוץ, מר מקנייל, שמענו בבית הנבחרים ב־5 במאי, כי "ננקטים אמצעים תקיפים מקיפים ומרובים" נגד עליית יהודים לארץ-ישראל שלא ברשות ממשלתית: זאת אומרת שהמשלה הבריטית לוחצת מבחינה כלכלית, צבאית ודיפלומטית על ממשלות ארצות אחרות באירופה ובאמריקה לשים מצור על הקורבנות היהודיים של הנאצים באירופה, לסגור את הגבולות לפנייהם, גבולות מעבר ויציאה, ולהכריח אותם בכח להישאר במקומות שבהם

הם נמצאים, על מנת לשמור על קדושת הספר הלבן. משתמשים אפילו במנגנון האומות המאוחדות למטרה לא אנושית זו [...]

אפילו ההמלצה שנתקבלה פה אחד על ידי ועדת החקירה האנגלו-אמריקנית להעלות 100,000 פליטים הושמה לאל. כן לא השפיעה כלל מסקנת המומחים האנגלו-אמריקנים שהארץ מסוגלת לקלוט 100,000 פליטים תוך שנה אחת.

נתברר, כי מדיניות הספר הלבן נעלה על כל שיקול הומניטרי, על כל צורך כלכלי של הארץ, על כל ההתחייבויות והתביעות של המנדאט. מדיניות כזאת אפשר היה להוציא לפועל אך ורק בכוח הזרוע, והממשלה פתחה בשיטת דיכוי שהפכה את ארץ-ישראל למדינת-משטרה. כל החירויות האזרחיות הידועות בחוק האנגלי לא רק צומצמו, אלא למעשה בוטלו לחלוטין. אפשר להוציא פקודות למעצר של כל אדם לתקופה כל שהיא או "לפי ראות עיניו של הנציב העליון" ללא כל הליך משפטי. לאמיתו של דבר נעצרו כך אלפים, ורבים הוחזקו במעצר במשך שנים. אפילו אנשים שנידונו על ידי בתי המשפט הוחזקו במעצר לאחר שריצו את תקופת-עונשם [...]

רחוק אני בתכלית מלהשמיע דברי האשמה בסיטונות; אדרבה, רואה אני חובה לעצמי להזכיר מקרים רבים שבהם מילאו אנשי צבא ומלחים בריטיים מתוך הרגשת בחילה ודמעות בעיניהם את התפקידים המדאיבים שהוטלו עליהם - חיפושים, מאסרים וגירוש פליטים, ועד כמה שהדבר היה בגדר אפשרויותיהם ניסו לעזור לקורבנות משטר הדיכוי. היו מקרים שחיילים ומלחים סיכנו את חייהם כדי להציל פליטים מטביעה. אם נביא בחשבון את רוח המשטר ואת מצב ה"לית דין ולית דין" שקם בארץ עקב המשטר הזה - הרי מפתיעה העובדה שפגיעות "בלתי רשמיות" אלה היו מועטות כל כך. אשמים לא איש הצבא, אף לא השוטר, כי אם המשטר גופו. מדיניות הספר הלבן, הפרת ההתחייבויות, חילול המנדאט, ובקיצור - מה שמר צ'רצ'יל הגדיר במילים "המלחמה המתועבת נגד היהודים" [...]

הספר הלבן מכיוון שהרס את המנדאט עקר את הבסיס המוסרי והחוקי של הממשל הקיים בארץ-ישראל. זהו משטר שרירותי המיוסד על הכוח בלבד. הוא סותר רצונם של כל אוכלוסי הארץ. הוא גורם סבל לא יתואר לעמנו, הוא מסכן קיומנו הלאומי. הוא אינו מתיישב עם ההתחייבויות הבינלאומיות ושמירת-אמונים.

כעת מתעוררת השאלה הראשית והיסודית: מהו המשטר שיש לקבוע בארץ זו? אין זה כה חשוב מה שם תקראו למשטר זה. לא השם מנדאט, נאמנות בינלאומית,

מדינה ארצישראלית, מדינה ערבית או מדינה יהודית קובע. גם לא אכפת הדבר ביותר מה יהיה טיבה של החוקה הרשמית. שהרי יש ארצות שזכו לחוקות מעולות על הנייר ולממשלות גרועות בחיים ויש להיפך. אין החיים הולכים אחרי חוקות-נייר.

אביא לכם דוגמה של שם המשמש למטרות שונות: המונח או השם "מדינה דו-לאומית". יודע אני לפחות שתי תכניות למדינה דו-לאומית בארץ-ישראל המנוגדות זו לזו תכלית ניגוד. האחת מיוסדת על שלילה גמורה של הציונות והבית הלאומי ואילו ההצעה האחרת היא תכנית של ציונות רבת-תיאבון.

[המסמך שממחיש את תכנית] המדינה הדו-לאומית האנטי-ציונית הוא הספר הלבן של מר מאלקולם מאקדונאלד, הטוען כי מדיניותו מכוונת לא למדינה יהודית ואף לא למדינה ערבית, כי אם למדינה דו-לאומית. אם כי היהודים יהוו שלישי מהאוכלוסין, הרי המדינה לא תהיה ערבית אלא משותפת לשני העמים, ושני העמים ישותפו בשלטון בצורה כזאת שתשמור על האינטרסים העיקריים של שתי העדות. תכנית זו מבטיחה אפילו להגן על מעמדו המיוחד של הבית הלאומי היהודי בארץ-ישראל. זוהי מדינה דו-לאומית האוסרת עליה יהודית, גוזרת על היהודים להישאר מיעוט נצחי ומניחה לצמיתות את חוסר המולדת של העם היהודי.

ויש הצעה אחרת למדינה דו-לאומית שנתמכת על ידי אגף שמאלי חשוב של הפועלים בתנועה הציונית, מפלגת הפועלים של השומר הצעיר. זוהי תכנית ליישב בארץ-ישראל במשך 25 השנים הבאות 2-3 מיליון יהודים. למשך אותה תקופה תושם ארץ-ישראל תחת רשות-פיתוח מיוחדת שמטרתה המיוחדת תהיה: א. לקדם בארץ-ישראל יישוב 2-3 מיליון יהודים במשך 20-25 השנים הבאות על ידי פיתוח אפשרויותיה הכלכליות של הארץ.

ב. להעלות את רמת החיים והחינוך של ערביי ארץ-ישראל בקירוב לרמה הקיימת עכשיו בקרב היהודים תוך כדי אותה התקופה.

ג. לקדם ולעודד בפועל שיתוף פעולה יהודי-ערבי וכן לעודד התפתחות מודרנית של מוסדות שלטון עצמי, מקומי וארצי, על פי קווים דו-לאומיים, עד אשר יושג השלב של עצמאות מלאה במסגרת חוקה דו-לאומית.

למען בצע זאת יש להעמיד את ארץ-ישראל תחת "ועדת פיקוח מתמדת" של שלוש המעצמות הגדולות, ועל הוועדה הזאת יש להטיל בחירת אדמיניסטרציה מסוגלת למלא את התפקידים הנ"ל; והשלטון הוא צריך לכוון "ועד-פתוח" שבו ישותפו יהודים וערבים במספרים שווים.

לכשתושג עצמאותה של ארץ-ישראל כעבור 20 או 25 שנים, עדיין תשמור "ועדת הפיקוח המתמדת" על סמכויות מסוימות של השגחה כללית בידיה, עד

אשר האו"ם יחליט שהחוקה החדשה פועלת כהלכה וכי ארץ-ישראל כבר ראוייה להיות חברה באו"ם.

היהודים והערבים יתארגנו בשתי עדות לאומיות אוטונומיות; ובשעה שארץ-ישראל תהיה עצמאית היא תתכונן כפדראציה של שתי העדות הללו. הממשלה המרכזית תהיה מורכבת מארבעה חברים, שני ערבים ושני יהודים, נבחרים על ידי אסיפת המדינה המורכבת משתי המועצות הלאומיות של העדות היהודית והערבית וממועצת המדינה, במספר שקול, שחציה יהודים וחציה ערבים. אף על פי ששתי התוכניות הללו מכונות מדינה דו-לאומית, הרי תוכלו לראות על נקלה, שלאמיתו של דבר הרי הן שני דברים מתנגדים זה לזה בהחלט.

י"א

בעיית המשטר בעתיד של ארץ-ישראל הינה למעשה בעיה הרבה יותר יסודית: מה הוא המבנה הרצוי של הארץ בעתיד - המבנה, ההיקף וההרכב של אוכלוסיה וטיב הפיתוח של אוצרותיה. השאלה הקובעת ביותר היא בעיית העלייה. שתי דרכי פעולה פתוחות כאן לפניכם: הקו האנטי-ציוני, הרוצה שחוקת הארץ תקיים את הסטאטוס-קוו, תקפיא את היקפה של האוכלוסייה הנוכחית ואת גידולה, תפסיק התפתחות החקלאות והתעשייה, תאסור העלייה ותגזור על היהודים מעמד חוקי של מיעוט. וישנה אפשרות שנייה - הקו הציוני: שמשטר הארץ יכוון לפיתוח מקסימלי של כל האפשרויות הגנוזות בארץ-ישראל; לעיבוד מיליוני דונמים כל כמה שאפשר מתוך 18 מיליון הדונמים שאינם מעובדים עכשיו; להשקות לא 400,000 דונם כבהווה, אלא לפחות 4,000,000; להגדיל את האוכלוסייה בעוד 3-4 מיליון נפש וככל האפשר לתת אפשרות מלאה לעם היהודי להיבנות תוך כדי העלאת רמת החיים של הערבים עד כדי רמתו הוא, ועל ידי כך ליצור דוגמא חיה למופת בשביל המזרח התיכון כולו, שבו ישתפו יהודים וערבים פעולה כשותפים חופשיים ושווים.

אני מעיז לטעון שהמדינאים בסוף מלחמת העולם הראשונה התכוונו לקו השני הזה. בימים ההם הסעירה את האנושות שאיפה כללית למשטר סוציאלי חדש ולהסדר חדש ביחסים בינלאומיים. היתה הרגשה, שהגיעה השעה לתקן את המעוות שנעשה לאומה היהודית זה דורות רבים ולתת לה את האפשרות לכונן מחדש את מדינתה העתיקה.

זה היה חלק של הסדר רחב יותר, שנתן לערבים את חירותם הלאומית אחרי דורות רבים של שעבוד תורכי. טעות היא בידי כל מי שרואה את בעיית היחסים היהודיים-ערביים רק בתחום הארץ הקטנה הזאת. המדינאים שהיו אחראים להצהרת בלפור לא ראו לא שיוו לפני עיניהם חזון התחיה של העם היהודי

בלבד. בעת ובעונה אחת הם הבטיחו שחרור העם הערבי, והם ביצעו את השחרור הזה בפועל בקנה-מידה הרבה יותר רחב ובאופן הרבה יותר יעיל. הערבים קיבלו חירותם על פני שטח של 1,250,000 מילין מרובעים, שטח הגדול פי 125 מארץ-ישראל המערבית, ובו אוכלוסיה של 15 או 16 מיליון ערבים – בערך כמספר היהודים שחיו באותה תקופה בעולם כולו. זה הוא לאמיתו של דבר ההסדר "הכפול" שנעשה אז למען הערבים והיהודים. חירות העם הערבי בארצותיו – תקומת עם ישראל בארץ-ישראל.

נציגי הערבים הבינו ואישרו הסדר כפול זה, כפי שאפשר לראות מהאקדמה להסכם פייסל-ויצמן. "הוד רוממתו האמיר פייסל המייצג ופועל מעם מלכות חג'אז הערבית, וד"ר חיים ויצמן המייצג ופועל מטעם ההסתדרות הציונית." בהיותם מכירים בקרבה הגזעית ובקשרים העתיקים הקיימים בין הערבים והעם היהודי, ובהבנים שהדרך הבטוחה ביותר להשלמת שאיפותיהם הלאומיות מובילה דרך שיתוף פעולה אמיץ ככל האפשר בפיתוח המדינה הערבית וארץ-ישראל, ובהיותם שואפים לקיים ולאשר את ההבנה הטובה השוררת ביניהם, הסכימו ביניהם על הסעיפים הבאים: העיתון ממכה, 'אל-קבלה', פרסם מאמר בגיליונו מס' 182 מיום 31 במרס 1918, פרי עטו של המלך חוסיין בעצמו, שבו הוא "קורא לאוכלוסייה הערבית בארץ-ישראל לזכור יפה את ספריהם הקדושים ואת מסורתם, ומעורר אותם לקדם בברכה את היהודים כאחים ולשתף פעולה איתם למען טובתם המשותפת".

מתוך הנחה ששאיפות היהודים והערבים יתקיימו במלואם – שאיפות היהודים בארץ-ישראל ושאיפות הערבים בארצות השכנות – לא נתעלם מהמדינאים ההם שבארץ-ישראל ישנם ערבים. אף לא התכחשו להאינטרסים ולא כללו שאיפות פוליטיות, שמצאו את סיפוקם המלא בארצות הערביות.

זה היה הרעיון, שהיה מונח ביסודו של הסכם פייסל-ויצמן. הסכם זה היה מכוון לתקומתה של מדינה ערבית מזה – ושל מדינה יהודית מזה. ובעוד שקבע, שיש לנקוט אמצעים להגנת הפלחים הערבים בארץ-ישראל ולעזרתם, היה ברור ומובן שארץ-ישראל תיעשה מדינה יהודית.

כל ההבטחות שניתנו לערבים נתקיימו ברובן לאלתר ובחלקן – לאחר זמן-מה. הבעיה הפוליטית הערבית נפתרה לחלוטין, והעם היהודי, לא פחות מכל מישהו אחר, מברך את הערבים לעצמאותם המלאה.

ההבטחה שניתנה ליהודים לא נתקיימה עדיין. אין ספק מה היה תוכנה של אותה הבטחה: לא אוניברסיטה עברית, לא מרכז רוחני, לא עדה בת 600,000 נפש, לא מיעוט. המדינאים הבריטיים והערבים ידעו באותה שעה יפה-יפה מהי משמעותה של ההבטחה שניתנה ליהודים. כוונתה המקורית של הצהרת בלפור

ושל המנדאט היתה מגיעה לידי הגשמה והקומונוולט היהודי היה הופך עובדה קיימת עוד לפני מלחמת העולם השנייה - אילו היתה המעצמה המנדאטורית מקיימת את התחייבויותיה שעל פי המנדאט בהחלטיות ובעקביות. אני מבקש מכם, רבותיי, לשער בנפשכם רגע אחד, שלפני פרוץ המלחמה האחרונה היו נמצאים 2 או 3 מיליון יהודים במדינה היהודית של ארץ-ישראל. כסבורים אתם שהשואה שבה על עמנו באירופה - היתה מתחוללת? היטלר דיכא ושעבד את כל העמים שכבש, ההולנדים, הצ'כים, היוגוסלאבים ואחרים - אבל הוא ייחד רק עם אחד להשמדה גמורה - העם היהודי; באשר עם זה היה הפקר - ללא ארץ משלו, ללא מדינה משלו, שהיה בכוחם להגן, להתערב, להציל ולהילחם.

רבותיי, אני שואל אתכם שאלה: מי מוכן ומסוגל לערוב לנו, שמה שקרה אותנו באירופה לא יקרה שוב? היכול המצפון האנושי - ואנו מאמינים שישנו מצפון אנושי - לנער מעל עצמו כל אחריות לשואה ההיא? ישנה רק ערובת ביטחון אחת: מולדת ומדינה. מולדת, שאליה יוכל יהודי לשוב בזכות ומתוך חופש גמור; מדינה, שבה יהיה שליט על גורלו הוא. שני דברים אלה ייתכנו כאן ורק כאן. שתי זכויות יסוד אלו - העם היהודי לא יוכל לוותר עליהן ולהסתלק מהן, ויהי מה!

י"ב

בעיית היחסים היהודיים-ערביים איננה בעיית היהודים והערבים בארץ-ישראל בלבד. זוהי בעיית היחסים של העם היהודי ושל עמי ערב. שאיפותיהם הלאומיות של היהודים והערבים במובן הרחב הזה לא רק מתיישבות אלא משלימות זו את זו.

אין איש יכול לטעון ברצינות, שארץ-ישראל יהודית יש בה כדי לסכן או לפגוע בעצמאותו ובאחדותו של העם הערבי באיזו צורה שהיא. שטחה של ארץ-ישראל המערבית הוא פחות מ-1% של הטריטוריה העצומה שהמדינות הערביות, בלי מצרים, תופסות במזרח התיכון. מספר הערבים שבארץ הזאת אינו מגיע כדי 3% ממספר הערבים שהשיגו את עצמאותם הפוליטית. הערבים בארץ-ישראל, אפילו יהיו מיעוט, עדיין יישארו חלק מאותו הרוב הערבי הגדול במזרח התיכון. קיומן של מדינות ערביות מצפון לארץ-ישראל, מזרחה ודרומה, יש בו משום ערובה אוטומטית לא רק לזכויות האזרחיות, והפוליטיות של הערבים בארץ-ישראל, אלא אף לצרכיהם הלאומיים.

ארץ-ישראל יהודית, מדינה יהודית רבת אוכלוסין, מפותחת ומשגשגת, יש בה כדי לתרום משהו חשוב ורב ערך לא רק לערבים בארץ-ישראל, אלא אף לערבים שבארצות השכנות. אפילו ההתחלות הקטנות הללו של הבית הלאומי, שבו יישבו יהודים ופיתחו רק חלק מצער של הארץ, כבר טבעו רישומן הניכר על התקדמותם

של תושבי ארץ-ישראל. כבר עכשיו משופר מצבו של הפלח והפועל הערבי בארץ-ישראל משל הפלח והפועל הערבי במדינות ערביות. את שאיפתנו הלאומית אין לבצע בלי מפעל בניין גדול, בלי מאמץ קונסטרוקטיבי בשטח החקלאי והתעשייתי, החומרי והתרבותי, ומפעל זה, לפי טבע-מהותו, שומה עליו להעלות את הרמה הכלכלית והסוציאלית של כל תושבי הארץ. איננו יכולים לנצל במלא ההיקף את אוצרות המים של ארץ-ישראל, המתבזבזים עד עכשיו, מבלי להמציא אפשרויות השקאה גדולות גם לפלח הערבי. אין אנו יכולים להנהיג שיטות עיבוד מודרניות של האדמה מבלי שהערבי ילמד מהדוגמה הזו. אין אנו יכולים לארגן את המוני הפועלים היהודים ולשפר את תנאי עבודתם, מבלי לארגן יחד עם זה את העובדים הערבים ומבלי לשפר את תנאי עבודתם הם.

כל זמן שהשלטון נמצא בידיים זרות קטנה השפעתה של התפתחותנו על הקידום הערבי. תורת שיווי-המשקל בין היהודים והערבים, שלמעשה היה פירושה כבילת עבודתנו וריסונה, פגעה והזיקה לא לנו בלבד אלא אף לערבים.

כאן השואל רשאי לשאול: מדוע יהא זה נכון להשאיר מיליון ערבים בתוך מדינה יהודית, מדוע אין להשאיר מיליון יהודים בתוך מדינה ערבית?

אילו היו הערבים והיהודים החיים בארץ-ישראל כל היהודים והערבים שישנם בעולם, היתה זו טענה הגיונית ונכוחה, ולא היתה אז כל סיבה להעדיף ערבי על פני יהודי או יהודי על פני ערבי, המספר בלבד היה קובע ומכריע. אבל אי-אפשר להתעלם מן העובדה, ששתי העדות החיות בארץ אינן אלא חטיבות של קיבוץ יותר גדול, החי מחוץ לתחומי הארץ ושתי העדות שייכות לקיבוצים הגדולים הללו וגורלן קשור קשר בל ינתק עם גורל הקיבוצים הגדולים יותר. אם אתם שוללים מהיהודים בארץ-ישראל את הבית הלאומי, שוללים מהם אפשרות להיות לרוב ולהקים מדינה – הרי אתם שוללים עצמאות ומדינה לא רק מאת 600,000 היהודים היושבים כאן, אלא מכל מיליוני היהודים המפוזרים עדיין ברחבי העולם. בשום מקום אחר שבעולם לא ייתכן שירצו ולא ייתכן שיוכלו להקים מדינה. אם אתם שוללים ממיליון הערבים שבארץ את הסיכוי הזה, אינכם פוגעים כלל וכלל במעמדו של העם הערבי. מיעוט ערבי במדינה יהודית פירושו, שמספר מסוים של יחידים ערבים לא יינה ממעמד של מדינה ערבית – ולכל עם יש כמה מבניו שאין להם המעמד הזה – אבל אין זה מפחית את העצמאות והמעמד הממלכתי של העם הערבי כולו. המיעוט הערבי בארץ-ישראל, בהיותו מוקף מדינות ערביות, מובטח בשותפותו הלאומית עם עמו. אבל מיעוט יהודי במדינה ערבית, ואפילו עם ערובת-נייר האידאלית ביותר, פירושו חיסול סופי של התקווה היהודית, לא בארץ-ישראל בלבד אלא תקוות כל העם היהודי, לשוויון לאומי ולעצמאות על כל התוצאות הרוות-השואה, הידועות כל כך בהיסטוריה היהודית.

מצפון האנושות חייב לשקול את הדבר: היכן מכריע הצדק? היכן מרובה הצורך? היכן מרובה הסכנה? היכן הרע במיעוטו? גורל המיעוט היהודי בארץ-ישראל לא יהא שונה מגורל מיעוט יהודי בכל ארץ אחרת, אלא שכאן ייתכן כי יהיה מר יותר.

י"ג

[...] רק על ידי הקמת ארץ-ישראל כמדינה יהודית אפשר להשיג את שתי המטרות - עלייה ועצמאות ליהודים, פיתוח כלכלי וקידמה סוציאלית לערבים. עם שחרור ארצות המזרח התיכון מתחת עולה של הקיסרות העותומנית המנוונת ביצע העם הערבי את שאיפותיו הפוליטיות. הוא עדיין רחוק מאוד משחרור כלכלי, תרבותי וסוציאלי. עצמאות פוליטית פורמלית אינה מספיקה לו ומרחיקי הראות שבין המנהיגים הערבים מבינים את הדבר יפה-יפה. מבלי שהעמים הערביים יתקדמו מבחינה סוציאלית, כלכלית ותרבותית, אין עצמאותם אלא קליפה ריקה.

בשעה שהעם הערבי שוחרר הובטחה גם לעם היהודי תקומתו הלאומית. השאיפות הפוליטיות היהודיות טרם בוצעו, אבל היהודים עשו גדולות בשטח הכלכלי, הסוציאלי והתרבותי. האינטרסים ההיסטוריים והשאיפות של היהודים ושל הערבים אין בהם סתירה פנימית - להיפך, הם משלימים זה את זה ומשולבים באופן הדדי. כל אחד משני הצדדים יש לו בשפע מה שחברו חסר.

שיתוף פעולה בין יהודים וערבים יהיה לברכה רבה לשני העמים. שיתוף פעולה כזה ייכון רק על בסיס אחד - רק על שוויון. אין דבר שיקדם את הברית היהודית-ערבית יותר מהתכוננותה של מדינה יהודית. המתחוות ואי-השקט שבשעה זו, לאחר שהבעיה העיקרית תיפתר פתרון סופי, יגוזו ויורישו מקומם לאורניטציה חדשה בקרב שני העמים השמיים הללו.

האומות המאוחדות יש להן הסמכות לקבל על עצמן מעשה גדול זה של בניין מדינה, אשר ישנה את פני המזרח התיכון וישחרר את מרצם של העם הערבי והיהודי למפעלים קונסטרוקטיביים רבי-מידות.

אתם תמלאו שליחותכם בהצלחה אם תקראו דרור לארץ-ישראל. תגמלו צדק לעם היהודי ותעניקו יציבות, קידמה ופריחה למזרח התיכון.

שלוש המטרות הללו מחייבות ביטולו המידי של הספר הלבן, הקמת המדינה היהודית וקידום הברית היהודית-ערבית [...]